

Čtenářská gramotnost (Příloha ŠVP Amosek)

I. Definice ČG

II. Základní podmínky pro rozvoj ČG

III. Čtenářské strategie

IV. Kritéria hodnocení ČG

V. ČG v jednotlivých předmětech

1. Český jazyk
2. Cizí jazyk
3. Člověk a čas, Člověk a příroda
4. Matematika a informační technologie
5. Naukové předměty na 2. stupni
6. Vo, Čaz

VI. Informační zdroje

I. Definice ČG

Čtenářská gramotnost je celoživotně se rozvíjející vybavenost člověka vědomostmi, dovednostmi, schopnostmi, postoji a hodnotami potřebnými pro užívání všech druhů text v různých individuálních i sociálních kontextech.

II. Základní podmínky pro rozvoj ČG

1. Čtenářskou gramotnost nelze rozvíjet u dítěte, které nepoznalo radostný prožitek z četby. Čím dříve si dítě četbu oblíbí, tím snáz bude rozvíjet čtenářské dovednosti.
2. Čtenářská gramotnost je zásadním předpokladem školního i životního úspěchu každého dítěte v naší škole.
3. Škola může pomoci každému dítěti, aby se stalo celoživotním nezávislým a přemýšlivým čtenářem - i tehdy, když chybí rodinná podpora.
4. Každý učitel je dnes současně učitelem jak svého předmětu, tak i čtení.
5. Pomáhá, když před každé dítě klademe vysoké cíle ve čtenářství a čtenářské gramotnosti s ohledem na jeho momentální možnosti a potřeby.
6. Pomáhá, když dáváme dítěti najevo neochvějnou důvěru, že s naší pomocí vysokých čtenářských cílů dosáhne.
7. Rozvoj čtenářské gramotnosti vyžaduje, aby dítě bylo obklopeno texty a snadno přístupnými rozmanitými knihami.
8. Dokud se dítě nestalo čtenářem, musí mít možnost zcela svobodné volby při výběru toho, co chce číst. Teprve potom je čas na kultivaci čtenářství a cílený rozvoj čtenářských dovedností.
9. Dítě potřebuje pro rozvoj čtenářství a čtenářské gramotnosti vidět, že dospělí čtou. Doma jsou čtenářskými vzory rodiče a ve škole učitelé.
10. Čtení je třeba věnovat čas: jde jak o dostatek času, tak o pravidelnost a četnost příležitostí ke čtení.
11. Na tom, jak rozvíjet čtenářské dovednosti u svých žáků, se musí shodnout celá sborovna a dnes a denně se o to snažit ve všech vyučovacích předmětech.
12. Čtenářská gramotnost opravdu není jen o čtení beletrie a dalších knih. Čtenářská gramotnost se z velké míry zaměřuje i na jiné typy textů, například smlouvy nebo články v médiích. Žáci by se je měli naučit nejen číst, ale rovněž psát a přemýšlet o nich.

III. Čtenářské strategie

Čtenářské strategie jsou postupy, které čtenáři pomáhají, aby lépe porozuměl čtenému textu. Slovo strategie nám ukazuje, že se jedná o něco, co používáme vědomě a promyšleně, tedy strategicky. Při práci se strategiemi klademe velký důraz na vlastní proces, tedy na to jakým způsobem pracujeme. Proto bychom měli především vést žáky k tomu, aby přemýšleli, co se během čtení děje v jejich hlavách, neboli aby **přemýšleli nad svým přemýšlením**. Abychom však něčeho takového byli schopni, musíme se nejdříve zamyslet nad tím, co se během čtení děje v hlavách našich.

Než začnete s výukou strategií, **přemýšlejte nad tím, co všechno děláte, když čtete**. Vybavujete si během četby, co již o daném tématu víte? Když čtete, děláte si poznámky a zatrhuje si podstatné informace? Vracíte se nazpět k pasážím, kterým jste nerozuměli, a zkoušíte uhádnout význam neznámých slov z kontextu? Představujete si, co vám autor popisuje? Vyvolává ve vás text různé otázky, na které hledáte odpověď? Předvídáte, co se v textu bude dít dál, usuzujete, co vám autor chce sdělit a snažíte se zjistit, co je hlavní myšlenkou textu?

Čtenářské strategie totiž vlastně odpovídají čtenářským dovednostem, které zdatný čtenář provádí automaticky bez toho, aby si jejich použití uvědomoval. Až když narazíme na text, který je pro nás náročný, začínáme přemýšlet, co by nám mohlo pomoci se s ním vyrovnat – vědomě se uchylujeme ke strategiím. Učitelé často dělají chybu, když se domnívají, že žáci pochytí odpovídající čtenářské dovednosti sami od sebe. V případě těch zdatnějších tomu tak skutečně může být, pak tu jsou ovšem ještě ti, kteří se potřebují naučit příslušnou strategii, která se po správném a dostatečném procvičení stane dovedností.

Naším cílem by mělo být, aby se naši žáci naučili pracovat se strategiemi vědomě, aby věděli, kdy mají které použít, a hlavně aby přemýšleli, proč a jak by je měli použít. O tom, že taková výuka žákům prospěje, nemůže být pochyb. Jistě téměř každý z nich bude někdy potřebovat najít v manuálu potřebné informace, vybrat si správně knihu, v níž najde přesně to, co potřebuje. Každému z nich bezesporu prospěje, když mu ukážeme, jak se správně učit z učebnice či jiného textu. A když si bude například během četby představovat, co se v textu píše, bude si umět klást správné otázky, číst mezi řádky a propojovat s tím, co zná, pak nejenže lépe porozumí čtenému textu, ale četbu si bude bezesporu i více užívat.

Složky čtenářské gramotnosti, které můžeme sledovat a rozvíjet u žáků:

- žák je k četbě motivovaný, četba patří mezi preferované činnosti
- při nabídce různých činností žák často volí četbu
- vybírá si k četbě vlastní knihu, hledá si texty podle vlastní volby
- zajímá se o to, co čtou druzí, některé z doporučených knih si vyhledá a přečte
- čte i doma – bere si rozečtenou knihu domů
- zapisuje si do deníku nebo portfolia i knihy přečtené mimo školu
- pokud žák knihu odloží nedočtenou, vysvětlí svoje důvody
- žák se soustředí na četbu, nechá se vtáhnout do příběhu nebo výkladového textu (neraduje se z ukončení četby), nereaguje na rušivé chování spolužáků (nepřidá se k nim)
- žák vyhledá v textu informace

- odpovídá na otázky učitelky vyhledáním informace na jednom místě v textu (nižší úroveň)
- odpovídá na otázky učitelky vyhledáním informací z různých míst textu a jejich sdružením v odpovědi (náročnější úroveň)
- žák se rozhoduje o tom, které informace jsou důležité, do jaké míry jsou důvěryhodné, které potřebují ověřit nebo doplnit
- vyhledává informace k určitému úkolu a účelu ve více zdrojích a slučuje je
- využívá získané informace
- odliší důležité (hlavní) sdělení od dílčích informací vzhledem k cíli (účelu) čtení
- formuluje shrnutí vlastními slovy, zaměřuje se jen na podstatné
- dodrží při shrnutí logický sled informací nebo myšlenek
- rozpozná, že slovu nebo myšlence nebo pasáži textu neporozuměl
- pozná, zda vyjasnění potřebuje, nebo může číst dál i bez něho
- význam neznámého slova vyjasňuje odvozením, rozložením, z kontextu (teprve když toto vyzkouší, ujistí se u spolužáka, u učitelky nebo ve zdroji – slovníku apod.)
- smysl nesrozumitelné myšlenky vyjasňuje vyslovením domněnek, odhadů (hypotéz) o smyslu
- pokládá si různé druhy otázek – jak otázky „kontrolního typu“, na které lze najít odpověď přímo v textu, tak otázky, na které v textu odpověď není
- formuluje, jak se bude text dál vyvíjet (obsah, dějová linie)
- předpověďmi zdůvodňuje, a to vodítky z textu, svou čtenářskou nebo životní zkušeností
- odhaduje z obálky, žánru, jména autora, titulu, z ilustrací, zda se mu bude kniha líbit a zda si ji má vybrat k četbě
- převypráví příběh tak, že jeho vyprávění správně vystihuje místo, postavy, zápletku, rozuzlení (případně příběh zachytí obrázky ve správném pořadí, vytvoří osnovu přečteného příběhu, nakreslí mapu příběhu...)
- vystihne hlavní myšlenku příběhu
- vyjádří, jaké poučení si z textu pro sebe odnáší
- odpovídá na otázky učitelky, na které v textu nelze přímo najít odpověď, a které ho nutí domýšlet, vyvozovat, hodnotit text apod. (na otázky nemusí existovat jediná správná odpověď)
- rozpozná, jak to, o čem čte, souvisí s poznatky a zkušenostmi, které již má, případně jim odporuje
- vyjadřuje, co ho při četbě napadá, jaké pocity se mu vybavují, co ho rozveselilo nebo rozesmutnilo, jaké obdobné příběhy nebo životní situace mu příběh připomíná apod. (vyjadřuje se ústně i písemně, např. formou podvojného deníku psaného průběžně, formou osobních záznamů z četby, čtenářských dopisů spolužákovi, učitelce, apod.; záznamy může mít shromážděné ve čtenářském portfolio)
- vyjadřuje, co se mu na textu líbí a proč, a co se mu nelíbí a proč; vyjadřuje se tak i o žánrech, knihách určitého autora; tématech; určitých postupech; ilustracích; adaptacích literárních děl (ty porovnává s předlohou)
- když vypráví o přečtené knize, činí tak se zaujetím, zprvu používá vyjadřování předvedeného učitelkou, postupně se vyjadřuje samostatně, neomezuje se na fráze

IV. Kritéria hodnocení ČG

Žák

- je schopen o četbě hovořit
- zhodnotí text, svůj názor podloží argumenty
- srovná obsah knihy s vlastní zkušeností
- předvídá vývoj textu
- klade si otázky související s textem

V. ČG v jednotlivých předmětech

7. Český jazyk
8. Cizí jazyk
9. Člověk a čas, Člověk a příroda
10. Matematika a informační technologie
11. Naukové předměty na 2. stupni
12. Vo, Čaz

V. ČG v jednotlivých předmětech

1. Český jazyk

1. stupeň /M. Raiserová

Čtenářská gramotnost na 1. stupni je nezbytným základem k tomu, aby se děti mohly dál dozvídat, učit, rozvíjet své chápání i citění, a to téměř v každém předmětu, v českém jazyce především. Učitelé se snaží vytvářet u dětí vztah ke čtení, což probíhá napříč všemi složkami českého jazyka (mluvnice, sloh, čtení, psaní) a sám je dětem příkladem.

Čtení s otázkami: práce ve dvojicích (žáci si po přečtení textu pokládají vzájemně otázky k osvětlení textu)

Čtení s předvídáním: po přečtení části textu předvídá buď každý žák samostatně, nebo ve skupině (případně celá třída).

Řízení čtení a myšlení: učitel rozdělí text na části, po každé části dává dětem otázky, úkoly – rozvoj čtenářské vnímavosti a souvislého myšlení.

Skládkové čtení: text je rozdělen na čtyři části, čtyři skupiny dětí pracují vždy s jednou částí (metoda rohy, kritické myšlení) a snaží se odhadovat příběh u ostatních skupin. Poté se v rozích prostřídají a zjistí skutečný text a porovnávají se svým.

Učíme se navzájem: skupiny dětí (maximálně po třech) dostanou určený text, který si po určité době čtou, a po té musí reprodukovat před třídou, ta naslouchá, snaží se reagovat, vymýšlet otázky atd.

Vyhledávání klíčových slov: dvojí použití, před textem – v 1. a 2. třídě nácvik těžších slov, které se vyskytují ve čteném textu, ve vyšších ročnících slouží k odhadu textu (o čem budeme číst), po četbě – žáci se učí, co mělo v textu rozhodující a co vedlejší roli.

Tvorba vlastní knížky: např. do soutěže nebo jako dárek k Vánocům pro rodiče.

Skládkové učení: děti se učí navzájem. Žáci jsou rozděleni do domovských skupin. Z domovských skupin jsou žáci rozděleni do expertních skupin (z každé domovské je pouze jeden v expertní). Expertní skupina čte, domlouvá se, jak co nejlépe informovat, seznámit spolužáky s domovské skupiny.

Využíváno v prvouce, v předmětech Člověk a čas, Člověk a příroda.

Třídní knihovna: má ji většina tříd na 1. stupni, zakládá si ji v 1. třídě pomocí rodičů, obsahuje poezii, encyklopedie, slovníky, beletrii, vlastní knihy učitelů. Žáci mohou kdykoli využít v průběhu dne, ve všech hodinách.

Čtení s porozuměním: učitel klade otázky ke zjištění porozumění textu.

Čtenářský deník: zakládán většinou ve 2. třídě se základními údaji, které se postupně s věkem rozšiřují.

Zážitkový deník, prázdninový deník: děti si zapisují vše, co zažijí, návštěvu kulturních akcí, čtené texty.

Čtenářské besedy: povídání o knihách, které děti čtou, referáty.

Předčítání učitelem: na 1. stupni v nižších ročnících čte učitel dětem, tím učí děti naslouchat.

Dramatizace: čtení s přednesem, s výrazem, ve skupinkách, hraní divadla.

Divadlo: návštěva divadla, s jehož obsahem jsou děti předem seznámeny, znají příběh, pohádku z vyprávění, z vlastního čtení nebo ze čtení učitele

Návody, recepty, postupy: děti se snaží popsat, co vytvářely, nebo dle návodu či receptu postupovat.

Hádanky, doplňovačky osmisměrky, křížovky.

Brainstorming: před čtením nebo po čtení textu.

Význam čtení – rozšiřování slovní zásoby, zlepšení pravopisu, zlepšování pozornosti, lepší úroveň vlastních psaných textů, je nástrojem myšlení

Kompetence – u žáků jsou rozvíjeny všechny kompetence, tedy kompetence k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, občanské i pracovní

2. stupeň/ L. Mahlová

A. Kdy se v hodinách pracuje s textem?

- formy práce – samostatná práce, skupinová práce
- práce s textem – texty z učebnic, sekundární texty
- práce s alternativními texty – slovníky, lit. teorie, Raabe, lit. přehledy, ...
- zadávání instrukcí ve formě pracovních listů
- pro zábavu/ motivačně – čtení pohádek, komiksů, ...

B. Fáze hodiny:

- v každé fázi hodiny (mluvnické, literární i slohové)

C. Metody, prostředky:

Práce s textem v literatuře:

- čtení s otázkami - čtení pro porozumění – následné otázky k textu
- storyboard: vytvoření sekvencí obrázků vyjadřujících obsah jednotlivých odstavců textů prozaických nebo slok epických básní
- skládkové čtení: seřazení zpřeházených výpovědí k textu podle pořadí, jak by měly jít za sebou, aby odpovídaly zadanému textu
- čtení s předvídáním

- dokončení příběhu
- zadaná četba – otázky na hlubší porozumění textu – vztahy mezi jednotlivými postavami, souvislosti se životem autora i dobou, ve které psal
- diskuze
- dramatizace: čtení s přednesem, recitace, hraní divadla
- ilustrace: vytvoření obrázku k přečtenému textu
- grafická schémata (myšlenková mapa)
- tvorba vlastní knížky: např. do soutěže
- čtenářské portfolio (povinná četba, ...)
- předčítání učitelem
- I.N.S.E.R.T. (rozvoj kritického myšlení)

Práce s textem v mluvnici:

- syntax – rozbor složitých souvětí a hledání vztahů mezi větami hlavními a vedlejšími
- gramatická cvičení
- doplňovací cvičení
- práce s pravidly, slovníkem cizích slov, ...

Práce s textem ve slohu:

- vyhledávání klíčových slov
- skládkové čtení: seřazení zpřeházených výpovědí k textu podle pořadí, jak by měly jít za sebou, aby odpovídaly zadanému textu
- tvorba osnovy
- čtení, na které navazují další dovednosti (mluvení, psaní)

D. Cíle, kompetence:

- kompetence k učení (sběr informací, jejich analýza a syntéza, vyhodnocování a jejich následná aplikace)
- kompetence k řešení problémů (zejména vhodné pro vyšší ročníky, kdy na základě poznaných informací vyvozují závěry, popř. další možná řešení a opatření)
- kompetence komunikativní (získané informace z četby nejsou někdy pro žáky dostačující, a proto se snaží dalšími otázkami získat nové informace od spolužáků)
- kompetence sociální a personální (při skupinových pracích, zejména daltonského typu, spolupracuje ve vyhledávání, předávání a aplikaci informací, čímž dochází k rozvoji jeho osobnosti)

2. Cizí jazyky

1. stupeň/L. Vonášková

- práce s textem – žáci pracují s texty z učebnic
- práce s knihou – žáci pracují se zjednodušenými verzemi anglických knih
- tvorba projektů – praktická aplikace poznatků s využitím práce s textem
- předčítání – učitel seznamuje žáky s příběhy

Metody

Pro výše uvedené budou využívány následující metody:

- čtení s otázkami – učitel formuluje otázky k textu, žáci se ptají navzájem (práce ve skupině, dvojicích)
- čtení s předvídáním – diskuse o tom, co mohlo předcházet, co bude následovat
- rozbor textu – reakce na předem dané věty, zda jsou pravdivé či nikoliv, nebo o nich text nevypovídá
- dílna čtení – samostatné tiché čtení, záznam četby do portfolia
- grafická schémata – tvorba myšlenkových a pojmových map
- řízené čtení – učitel řídí čtení, mezi jednotlivými částmi klade otázky a dává úkoly
- tvorba projektu na konci probraného tématu
- diskuse o přečteném textu
- vytvoření anglického koutku v rámci jednotlivých tříd (dle možností tříd)

Cílem rozvoje čtenářské gramotnosti v cizím jazyce na 1. stupni je podpořit rozvoj slovní zásoby, návyk správného chování při čtení, naučit vyhledávání informací v textu a správnou výslovnost. Učitel je modelem pro žáky.

2. stupeň/Z. Bendová

A. Kdy se v hodinách pracuje s textem?

- zadávání instrukcí
- čtení pro porozumění, následné ověřování porozumění
- čtení, na které navazují další dovednosti (mluvení, psaní)
- zpívání písní
- gramatická cvičení, cvičení procvičující lexikum
- pro zábavu/ motivačně – čtení Aj pohádek, komiksů, textů, kuchařských receptů aj.

B. Fáze hodiny:

víceméně stále...

C. Metody/ prostředky/ cíle/ kompetence

- Three Step Method: Preview, Reading, Review (přibližně na základě obrázků, či přeletění textu si říci, o čem ten text bude; přečíst si text detailně, potom otázky v textu, které si musí žák vyhledat)
- Scanning – přeletění textu za účelem vyhledání klíčových slov, osob, apod. (toto čtení se používá, např. když člověk čte noviny)
- Skimming – čtení za účelem vystihnoutí hlavních myšlenek textu (3x až 4x rychlejší než normální čtení)
- Outlining - underlining (podtrhování hlavních informací), notetaking (dělání si poznámek) – pomáhá lépe porozumět obsahu textu i jeho struktuře
- Odvozování slov z kontextu – v podstatě jde o to, povzbuzovat žáky, aby se snažili pochopit text i bez použití slovníku, na základě pozorného čtení, trénování predikce
- Getting the Main Idea – o čem tento text je, jaká je jeho hlavní myšlenka
- Reading the Questions first – v rámci předporozumění textu, umožní to žákům odhadnout, o čem tento text bude
- Predicting Questions – žáci předvídají odpovědi na otázky, mohou konfrontovat své předporozumění s porozuměním textu
- Questioning the Author – ptáme se žáků (středně pokročilých a pokročilých):

What is the author's purpose? - co je autorovým cílem
 What is the author doing in this paragraph? – o čem autor píše v tomto odstavci?
 Why did the author put this information here? – proč sem autor dal tuto informaci
 What is being compared/contrasted here? - co se teď srovnává, je v protikladu
 What alternatives does the author offer? – nabízí autor nějaké jiná řešení/ alternativy
 What is the author implying? – co autor předpokládá, že vám dojde
 What is the author not telling you? – o čem vám neříká
 What is the author's tone? – jaký je autorův tón

- zde jde v podstatě o čtení mezi řádky i o porozumění, jak vytvářet další jazykové projevy i o kritické čtení a tedy rozvoj kritického myšlení žáků

- True/ False – za článkem jsou věty, žáci mají poznat na základě zpětného čtení, zda jsou pravdivé či nepravdivé, nepravdivé mohou opravit
- Mistakes in sentences – podobné předchozí metodě, jen jedno slovo je špatné, žáci je musí na základě čtení opravit
- Multiple choice – výběr ze tří možností, jedna, dvě nebo tři jsou správné, rovněž ověřovací a zároveň rozvíjející metoda
- Matching texts with Picture, titles – spojování textů s obrázky, titulky (podpora scanning)
- Jumbled text/ přeházený text – lístečky, žáci je mají seřadit – porozumění, koherence textu
- vytváření otázek k nějakému textu, diskuze o textu – cílem zhodnocení textu, je schopnost o četbě hovořit, klade i otázky související s textem, může srovnat obsah knihy s vlastní zkušeností

Prostředky:

různá četba (komiksy, noviny, časopisy, kuchařky, průvodce, pohádky, novely, romány – jsou vydávány v různých čtenářských úrovních) – cíl, aby žáky čtení bavilo (motivace), a tak dál sami četli – k dispozici máme anglickou knihovnu, ale i spoustu zdrojů na internetu (rozvíjení čtenářských dovedností v ESL), dle kuchařky si mohou i něco uvařit atd.

3. Člověk a příroda, Člověk a čas

1. stupeň/A. Vondrušková, I. Brucknerová

Rozvíjení čtenářské gramotnosti v těchto předmětech je základní princip, jak docílit pochopení a osvojení učiva. Snažíme se u žáků rozvíjet následující oblasti:

- orientace v odborném textu (obsah, rejstřík, téma, odstavec, podtéma), výběr nejdůležitějších myšlenek a klíčových slov v textu
- zpracování zápisu
- čtení z mapy
- sestavení a prezentace jednoduchých aktualit nebo referátů
- práce s encyklopedií

Metody, které žáka naučí získávat z textu důležité informace a prezentovat je:

- brainstorming (individuální, skupinový)
- myšlenkové mapy
- tabulka I.N.S.E.R.T

- skupinové práce
- pětílistky: pětřádkové "povídání" ("básnička"), které po pisateli vyžaduje, aby shrnul informace a názory do výrazů, které námět vystihují (popisují), nebo o něm uvažují.
- tvoření a vzájemné kladení otázek

V hodinách ČČ a ČP nejčastěji používáme text jako prvek motivační nebo naopak shrnující. Čtenářskou gramotnost se při tom snažíme rozvíjet průběžně a co nejčastěji s použitím uvedených metod. Rozvíjíme tak u žáků kompetence k učení, komunikační, řešení problémů, sociální a personální, pracovní a občanské.

4. Matematika a informační technologie

1. stupeň/M. Mudriková, 2. stupeň/Johnová

Špatná úroveň čtenářské gramotnosti negativně ovlivňuje i výsledky v matematice. Pro žáky je velmi problematické samostatně provést rozbor a zápis úlohy. Proto je důležité rozvíjet čtenářskou gramotnost i matematice.

Čtenářskou gramotnost na 1. a 2. stupni rozvíjí:

- řešení slovních úloh
- vedení dětí k porozumění textu
- nalezení podstatných informací
- správný zápis

Metoda:

- učíme se navzájem
- společné čtení ve skupině, žáci se učí čtyřem strategiím – předvídání (odhadují výsledek), shrnutí, kladení otázek, vyjasňování
- čtení s otázkami – ve zvoleném úseku si navzájem pokládají otázky, které pomáhají porozumět tomu, co je napsáno, i tomu, jak je to myšleno
- učí se formulovat otázky
- uvědomují si účel čtení
- rozvíjí samostatnost v porozumění

Grafická schémata

- grafické uspořádání informací (Vennův diagram, srovnávací tabulka, tabulka pojmů...) umožňují žákovi, aby pohotově spatřil na papíře souvislosti a vztahy, o které se zajímá
- orientace v matematických tabulkách a grafech (2.stupeň)
- orientace a vyhledávání údajů v tabulkách
- orientace a vyhledávání údajů v grafech
- metoda Grafická schémata – rozmístěním informací v grafu rozpoznává kontrasty, podobnosti, shodné a rozdílné znaky, nachází souvislosti, žák porovnává, analyzuje, třídí
- vyhledávání klíčových slov – nástroj pro reflexi – žák porovnává, konfrontuje, vyhledává, postupně se připravuje na dovednost shrnování

Informační technologie

Informatika je věda o informacích. V současné době jsou děti zahrnuty nadměrným množstvím informací, proto je pro ně velmi důležité umět se v nich zorientovat, vybrat to podstatné a naučit se rozlišit objektivní od neobjektivního.

Čtenářskou gramotnost na 1. i 2. stupni rozvíjí:

- vyhledávání informací (zejména na internetu) – dětem je zadána konkrétní informace či téma, které mají za úkol vyhledat, orientace ve vyhledaných webových stránkách
- vyhledání konkrétní požadované informace na vybrané webové stránce

Metody:

- vyhledávání klíčových slov: učitel promyšleně vybírá z nachystaného společného textu klíčová slova, předkládá žákovi, který ho konfrontuje s originálním textem vyhledává další souvislosti
- I.N.S.E.R.T.: používáním značek žák udržuje pozornost při četbě textu a jeho porozumění, učí se rychle zpracovávat informace z textových zdrojů
- orientace v nápovědě jednotlivých programů (2.stupeň): vedení dětí k tomu, aby si samy dokázaly vyhledat informaci v nápovědě k programu
- vyhledávání klíčových slov – učitel promyšleně vybírá z nachystaného společného textu klíčová slova, předkládá žákovi, který ho konfrontuje s originálním textem, vyhledává další souvislosti
- učíme se navzájem – technikou „podporované diskuze“ rozvíjí vícečetné porozumění textu
- shrnutí - kladení otázek k textu, vyjasňování nejasných slov nebo myšlenek

5. Naukové předměty na 2. stupni/Kovář, Vlachová

Kdy v hodinách pracujeme s textem ?

S učebnicí, atlasem či s určitým textem se pracuje podle potřeby v průběhu celé vyučovací hodiny. Při práci s učebnicí se žáci seznámí s obsahem nového učiva. V řadě Nová škola je spousta doplňovacích cvičení, při kterých jsou žáci nuceni si správné odpovědi vyhledávat. V atlasu pracují ve vyhledávání nových informací pomocí obsahu nebo rejstříku, učí se orientovat v knize. Dále se v hodinách používá daltonský list, kde se kombinuje vyhledávání informací s různých zdrojů.

Na úvod hodiny - motivace k dané látce, čtenářská gramotnost se rozvíjí ve všech fázích hodiny.

Prostředky: především vyhledávání klíčových slov, vystihnutí nejdůležitějších informací, zjednodušený zápis z textu. Doplňovací cvičení, přiřazování správných odpovědí k obrázkům nebo pracovní list.

Metody: samostatná práce, skupinová, práce ve dvojicích, někdy frontální výuka

Proč jsme metody použily a jaké kompetence jsme rozvíjeli?

Rozvíjíme klíčové kompetence – kompetenci k učení (sběr informací, vyhodnocování a jejich vhodné použití)

Kompetence k řešení problémů – vhodné pro vyšší ročníky, kdy na základě poznatých informací vyvozují závěry možných řešení a opatření

Kompetence komunikativní – získané informace četbou prezentují, nebo utváří otázky a odpovědi

Kompetence sociální a personální – při skupinových pracích, spolupráce, předávání informací, vzájemná pomoc

6. Vo,Čaz/M. Leichmannová

Špatná úroveň čtenářské gramotnosti může dětem znesnadňovat práci i v naukových předmětech a také ve výchově k občanství, kde hlavně v 8. a 9. ročníku je důležitá práce s textem a čtení s porozuměním. V hodinách pracujeme s texty v učebnicích, čítankách, doplňkových materiálech, ve vyšších ročnících také s Ústavou ČR a s denním tiskem. ČG můžeme rozvíjet v hodinách ve fázi uvědomění a reflexe.

Čtenářskou gramotnost rozvíjí :

Práce s neznámým textem – vede děti k porozumění textu, vyhledání podstatných informací a vytvoření vhodného zápisu.

Metoda I.N.S.E.R.T.

Metoda je vhodná hlavně pro naučné texty, učebnice, Ústavu apod. Žáci čtou text, odlišují informace, které považují za nedůležité od důležitých, pracují nejdříve samostatně, potom svůj pohled sdílí s ostatními a společně ve skupinách vypracují zápis.

Vyhledávání klíčových slov

Metoda se používá po přečtení textu jako nástroj pro reflexi. Žáci odlišují důležité informace od méně důležitých a připravují se na dovednost shrnování. Mohou pracovat samostatně nebo ve dvojicích a potom společně porovnat vyhledané pojmy a zdůvodnit svůj výběr.

Učíme se navzájem – je to technika podporované diskuse, která rozvíjí porozumění textu. Děti se snaží o shrnutí přečtené části textu, vymýšlí k textu otázky, na které hledají odpovědi a zároveň si vyjasňují nejasná slova nebo formulace.

Cílem použití těchto metod je prohloubení čtenářských dovedností. Naplňují se jimi tyto kompetence: komunikativní, sociální a personální a hlavně k učení (vyhledávání a třídění informací).

VI. Informační zdroje:

Wiki učitele, bude upřesněno

<http://www.csicr.cz/cz/85256-ctenarska-gramotnost-jako-vzdelavaci-cil-pro-kazdeho-zaka>
www.rvp.cz

<http://www.abeceda-os.cz/>

<http://www.ctenarska-gramotnost.cz/>

<http://www.kritickemysleni.cz/>

